

Informatie voor de Eerste Kamer

14 februari 2025

Position paper Universiteiten van Nederland

Debat Deskundigenbijeenkomst OCW-begroting, Eerste Kamer
Datum debat 18 februari 2025

Bezuinigen op hoger onderwijs en wetenschap is bezuinigen op de toekomst

In 2021 concludeerde bureau PwC in een [onderzoek](#) in opdracht van het ministerie van OCW, dat de Nederlandse universiteiten opgeteld €1,1 miljard aan inkomsten tekortkwamen om aan de gewenste kwaliteit en impact te kunnen voldoen. En dat terwijl investeringen in onderwijs en onderzoek zich een factor vijf terugbetalen (Rabo Research, 2024). Met de structurele extra investeringen in het hoger onderwijs en onderzoek via het Bestuursakkoord van het kabinet Rutte-IV, zo'n 700 miljoen euro per jaar, werd dit gat voor een belangrijk deel gedicht. Met de bezuinigingen van het kabinet Schoof wordt deze broodnodige reparatie meteen weer ongedaan gemaakt en krijgen ze juist extra klappen te verduren gecombineerd met een hoge inflatie en fors gestegen lonen. Daarbij wordt nauwelijks transitietijd geboden doordat de starters- en stimuleringsbeurzen al vanaf 1 januari 2025 grotendeels worden afgeschaft. De universiteiten zetten vraagtekens bij de rechtmatigheid van het eenzijdig opzeggen van het Bestuursakkoord en de afspraken rondom vaste contracten die daaruit voortvloeien. **De tekorten bij de universiteiten lopen snel op. Daardoor komt de kwaliteit van onderwijs en onderzoek direct in gevaar, net als het opleidingsaanbod in (krimp)regio's. De basis van de universiteiten wankelt.**

Voor het hoger onderwijs en wetenschap blijven de volgende bezuinigingen staan:

- Starters- en stimuleringsbeurzen: 217 miljoen euro;
- Fonds voor onderzoek en wetenschap: 25 tot 50 miljoen euro per jaar t/m 2031;
- Taakstelling internationale studenten 168 miljoen euro;
- Bezuiniging op wetenschappelijk onderzoek via NWO: tot 62 miljoen euro.

Bezuinigen op onderzoek en innovatie schadelijk voor Nederlandse economie

De Nederlandse universiteiten werken nauw samen met bedrijven en andere kennisinstellingen. Dit stimuleert innovatie en bedrijvigheid. Niet alleen in de regio en Nederland, maar ook in Europa. Omdat investeringen in R&D in het Nederlandse bedrijfsleven voor een groot gedeelte gedaan worden door een paar grote bedrijven zoals ASML, Philips en NXP, is de Nederlandse toppositie sterk afhankelijk van de universiteiten. Een verslechterd vestigingsklimaat in Nederland door achterblijvend R&D investeringen heeft grote gevolgen voor de economie¹. Nederland blijft op deze manier achter bij buurlanden zoals België en Duitsland. Ter vergelijking, België besteedde 3,41% (2022) van BBP aan R&D en het Vlaamse kabinet daar heeft de ambitie uitgesproken om naar 5% te gaan.² Daarnaast heeft Duitsland de ambitie om in 2025 3,5% van BBP te investeren in R&D, waar dat 3,13% in 2022 was. Dit staat in schril contrast met het voorgenomen Nederlandse beleid, waarmee Nederland verder zal dalen richting 2% en wellicht daaronder. Uit de R&D-monitor van VNO-NCW blijkt dat de kwaliteit van het Nederlandse fundamentele onderzoek een van de voornaamste redenen van R&D-intensieve bedrijven is om hun R&D in Nederland uit te voeren. **De bezuinigingen op de universiteiten zetten deze onderzoekskwaliteit en daarmee het Nederlandse vestigingsklimaat ernstig onder druk.**³

¹ <https://www.tno.nl/nl/newsroom/2024/01/achterstand-r-d-uitgaven-nederland/>

² <https://www.vlaanderen.be/publicaties/vlaams-regeerakkoord-2024-2029-samen-werken-aan-een-warm-en-welvarend-vlaanderen>

³ https://www.vno-ncw.nl/sites/default/files/rd-barometer_2023_definitief.pdf

Vereniging Universiteiten van Nederland

Lange Houtstraat 2
Postbus 13739
2501 ES Den Haag

Tel +31 70 302 14 00
E-mail post@unl.nl
Web universiteitenvannederland.nl

KvK 40480226
IBAN NL61 INGB 0001 5964 15
BTW NL007088784B01

Kabinet hakt met botte bijl in op internationalisering

Waar het vorige kabinet sprak over 'een rem en een stuur, naast een gaspedaal', kiest dit kabinet voor een ongekende botte bezuiniging op de internationalisering van onderwijs en onderzoek. Met de bezuiniging van 168 miljoen – in combinatie met de aanscherping van de WIB - beschadigt het kabinet het Nederlandse hoger onderwijs, de Nederlandse economie en de Nederlandse arbeidsmarkt ernstig. Wij vragen uw aandacht voor de volgende punten:

- 1. De botte bijl van het kabinet is onnodig, want de aanpak van universiteiten heeft al resultaat.** De universiteiten onderschrijven dat er een betere balans nodig is in de internationale instroom en voertaal in de bachelor. De instroom van internationale studenten neemt al af: afgelopen jaar daalde de EER-instroom in de bachelor met 9% en de verwachting is dat deze daling de komende jaren doorzet. De doelstellingen van dit kabinet (de instroom van internationale studenten verlagen) zijn dus inmiddels achterhaald en de taakstelling en de WIB/TAO zijn in deze vorm zeer schadelijk voor onze regionale en nationale economie en brede welvaart. Dit beleid schrikt ook de internationale studenten af die we juist enorm hard nodig hebben in Nederland.
- 2. Deze bezuiniging leidt tot verschraving van het opleidingsaanbod, ook voor Nederlandse studenten.** Dit zeggen niet alleen de hogescholen en universiteiten, maar ook de ambtenaren van de minister. Zij hebben hem geadviseerd dat de bezuiniging en de WIB: "binnen een universiteit (waarbij kleine opleidingen vaak kruisfinanciering ontvangen vanuit de grote – vaak anderstalige – opleidingen) nu nog niet te overziene consequenties hebben voor het totale opleidingsaanbod⁴". Daarbij blijft nog een cruciaal punt onduidelijk: minister Bruins maakt niet duidelijk hoe hij de taakstelling op internationalisering precies wil invullen. Dit maakt de toekomst van veel opleidingen onzeker. Universiteiten worden al geconfronteerd met grootschalige bezuinigingen, en hebben dus behoefte aan duidelijk beleid. Zonder deze duidelijkheid is het lastig voor universiteiten om strategische keuzes te maken over toekomstig onderwijsaanbod. Voor afzonderlijke universiteiten, laat staan voor het collectief zoals de minister in de brief aangeeft te wensen.
- 3. Deze bezuiniging en de WIB veroorzaken landelijk grote economische schade, ook in regio's die al met krimp te maken hebben.** Zo blijkt uit onderzoek van onderzoeksbureau Panteia dat in Limburg de economie met bijna 1 miljard krimpt als alle bacheloropleidingen van de Universiteit Maastricht en Zuyd Hogeschool weer in het Nederlands moeten worden gedoopt. De schade zal in andere regio's vergelijkbaar zijn. De brief over amendement-Bontenbal had helderheid moeten bieden: over de positie van regio-universiteiten, over de rol van zelfregie en over de resterende taakstelling. In plaats daarvan roept de brief van minister Bruins alleen maar meer vragen op. Hoe moeten universiteiten hun opleidingen en financiën inrichten als de rechtmatigheid en uitvoerbaarheid van de OCW-begroting volstrekt onduidelijk blijft?
- 4. Deze bezuiniging is mogelijk in strijd met Europees recht.** De expliciete doelstelling van dit kabinet om het aantal Europese studenten te verminderen, is waarschijnlijk in strijd met artikel 18 en 21 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie. Er is sprake van discriminatie van Europese burgers. Het Europees Hof heeft in eerdere casus aangegeven dat dit alleen gerechtvaardigd is in specifieke casus (denk aan een specifieke opleiding, zoals geneeskunde), en ook alleen indien hierbij een goed beargumenteerd beroep kan worden gedaan op één van de uitzonderingsgronden uit de jurisprudentie. In dit geval is er geen sprake van een specifieke ingreep en is ook totaal niet duidelijk op welke uitzonderingsgronden Nederland zich zal beroepen.

4 Zie beslisnota bij Nota naar aanleiding van het verslag WIB